

Kozłowski, Stefan Karol

Materiały mezolityczne ze stanowiska II we wsi Płazówka, pow. Kolbuszowa (przysiółek Przewóz)

Światowit 29, 29-57

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

STEFAN KAROL KOZŁOWSKI

MATERIAŁY MEZOLITYCZNE ZE STANOWISKA II WE WSI PŁAZÓWKA, POW. KOLBUSZOWA (PRZYSIÓŁEK PRZEWÓZ)

Stanowisko II w Płazówce zostało odkryte w 1961 r. przez M. Sko-
wrońskiego, ówczesnego kierownika Wydziału Kultury Prezy-
dium PRN w Kolbuszowej. Zebrał on wówczas z dość rozległego sku-
piska (w pracy niniejszej oznaczonego jako skupisko A) nieco mate-
riału (głównie większe okazy), który złożył w Muzeum Regionalnym
w Kolbuszowej. Autor miał możliwość zapoznania się z tym materiałem
w 1962 r. W 1963 r. przeprowadzono z ramienia Katedry Archeologii
Pradziejowej i Wczesnośredniowiecznej Uniwersytetu Warszawskiego
badania wykopaliskowe na stanowisku II. Stanowisko było w trakcie
zalesiania, co skłoniło Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Ar-
cheologicznych w Rzeszowie — K. Moskwę do dofinansowania ba-
dań. Badania dostarczyły bogatych materiałów, które zdeponowane są
w zbiorach Uniwersytetu Warszawskiego.

POŁOŻENIE I TOPOGRAFIA STANOWISKA

Teren stanowiska leżący na pograniczu wsi Płazówka (przysiółek
Przewóz), Dymarka i Poręby Dymarskie obejmuje parcele J. Chodora,
P. Kwaśnika i J. Kosiorowskiego. Leży ono na prawym brzegu rzeki
Przyrwy, około 100 m od jej koryta, na tarasie piaszczystym, wznoszą-
cym się około 8 m nad poziom wody w rzece. Taras stanowi ogromną
powierzchnię deflacyjną, na której spotyka się sporo materiału
mezolitycznego odwianego. W niektórych miejscach można było zau-
ważyć odwiane partie poziomu illuwialnego — pierwotnego złoża ma-
teriałów mezolitycznych. W innych miejscach illuwium było całkowi-
cie zdarte, a na wierzch wychodziły piaski tarasowe. W konsekwencji
tylko część materiału pochodzi z warstwy pierwotnej, część natomiast
została zebrana z powierzchni.

Stanowisko zajmowało zapewne około 20 arów powierzchni. Wzdłuż
osi N—S dochodziło do około 150 m długości przy 40 m szerokości.
Materiał zabytkowy zebrany został w następujących grupach:

1. Zespół skupiska A — zebrany z powierzchni (M. Skowroński); nie wykluczone, że zespół ten zawierający szczególnie dużą liczbę okazów większych pochodzi częściowo z terenu późniejszego wykopu, choć M. Skowroński wspominał autorowi o osobnym skupisku leżącym około 80 m na południe od drogi nadrzecznej, w miejscu, gdzie droga ta zbliża się do rzeki.

2. Wykop archeologiczny (ryc. 1) — założony kilkadziesiąt metrów na południe od domniemanego skupiska A, objął powierzchnię około 5 arów. Brak czasu nie pozwolił go rozszerzyć, ale i tak dostarczył bogatych materiałów. Wyróżniono w nim trzy krzemnice (nr 1, 2 i 3) oraz zespół w układzie bezkrzemnicowym. Krzemnice 1, 2 i 3 — składające się na nie zabytki zostały w większości wydobyte z illuwium (do głębokości około 30 cm), częściowo zebrano je z powierzchni, dokładnie lokalizując. Trzeba zaznaczyć, że rzadko tylko spotykano zabytki w piasku nawianym. Zaobserwowany układ krzemnicowy (trzy skupiska po około 10 m długości każde) tylko w części odpowiada pierwotnemu, ponieważ został on częściowo zniszczony przez orkę. Zespół z południowo-wschodniej części wykopu zalegał w podobnych warunkach stratygraficznych co zespoły krzemnic, lecz nie tworzył skupiska.

3. Grupa zabytków pochodząca z południowej części stanowiska (na południe od wykopu) została zebrana z powierzchni, nie tworzyła skupisk.

Dokładna analiza planigraficzno-typologiczna pozwala sądzić, że stanowisko jest jednokulturowe i nie zawiera żadnych obcych domieszek. Ponieważ, jak to wyżej zaznaczono, planigrafia jest nieco zaburzona, w opisie materiał potraktowano łącznie, za każdym jednak razem notując miejsce pochodzenia zabytków (por. podpisy pod tablicami), tak by zawsze można było sprawdzić poszczególne ustalenia. Na koniec warto przypomnieć, że drobna część materiału z Płazówki była już publikowana¹ jako przykład materiału kultury pieńkowskiej.

NARZĘDZIA

Wśród narzędzi najbardziej charakterystyczną grupę stanowią zbrojniki. W kolejności opisano tu trójkąty, półtylczaki, tylczaki, trapezy i pojedyncze okazy.

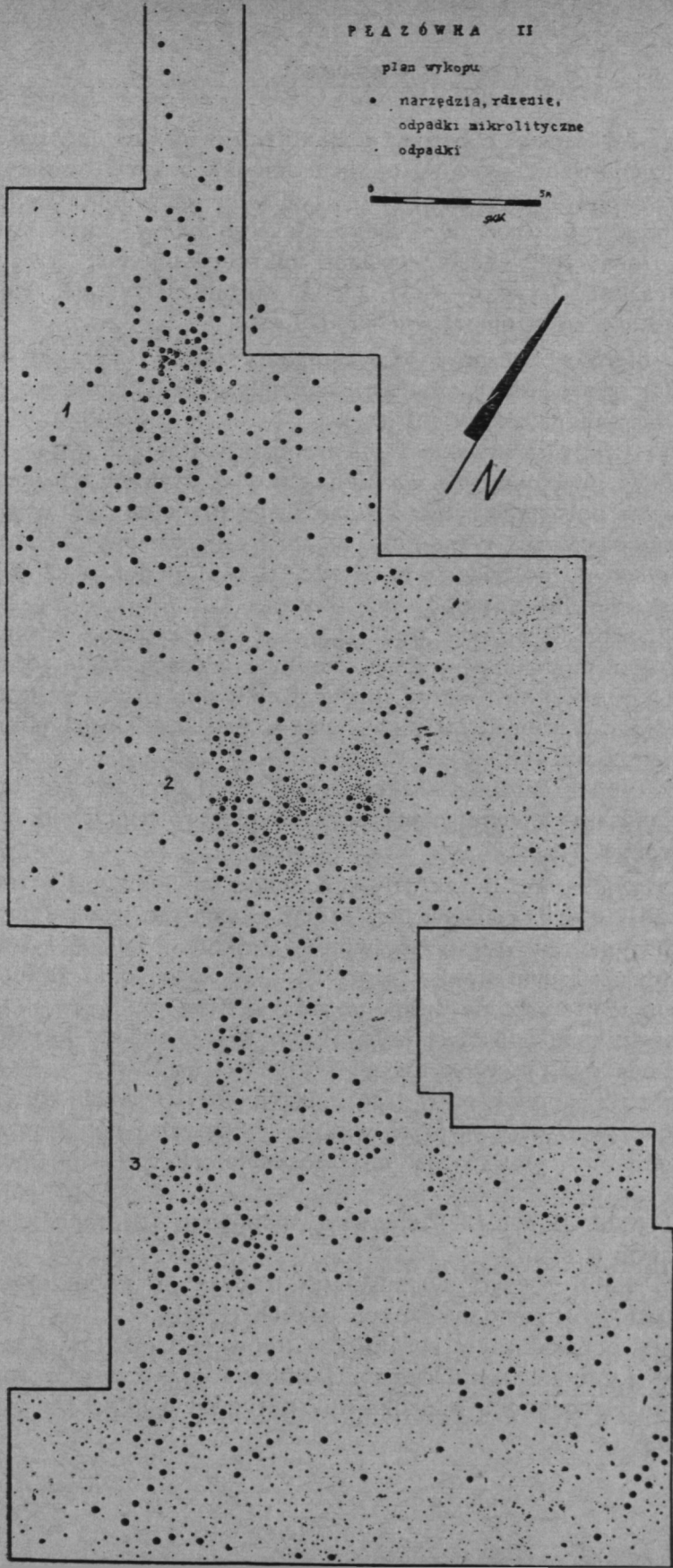
1. Trójkąty nierównoboczne (tabl. I ryc. 1—28; tabl. II ryc. 33) drobne i ich fragmenty, smukłe (długość od trzech do pięciu razy przewyż-

¹ S. K. Kozłowski, *Z problematyki polskiego mezolitu*, „Archeologia Polski”, t. 10, 1965, z. 1 s. 168—170, tabl. V.

PEŁAZÓWKA II

plan wykopu

- narzędzia, rdzenie,
- odpadki mikrolityczne
- odpadki

sza szerokość), wykonane z bardzo delikatnych wiórków (co odbija się na stanie zachowania okazów) o kącie między bokami łuskany 90—120° (z przewagą form poniżej 110°). Zapewne wszystkie były formowane techniką rylcowczą, lecz tylko niektóre okazy noszą ślady tego zabiegu. Duża część okazów posiada mikrołuskany bok przeciwny do tyłca (tabl. I ryc. 6—7, 11, 13, 17, 24; tabl. II ryc. 33). Tyłce i podstawy łuskane są stromo i wysoko (29 szt.).

2. Trójkąty nierównoboczne i ich fragmenty (tabl. I ryc. 29—49; tabl. II ryc. 34) prawie identyczne z opisanymi wyżej. Różnią się jedynie niskim łuskanem boków (22 szt.).

3. Półtylczaki tzw. pieńkowskie i ich fragmenty (tabl. II ryc. 1—7) drobne, smukławe, wykonane na wąskich, ale dość grubych wiórkach; posiadają półtyłce półstrome i dość strome, słabo przeczne, zakończone negatywami rylcowczymi. Występuje na nich nieraz mikrołuskanie boku równoległego do półtyłca (tabl. II ryc. 2, 4, 7). Jeden okaz (tabl. II ryc. 6) ma skośną, łuskaną podstawę (7 szt.).

4. Półtylczaki typu Komornica (tabl. II ryc. 8—17) drobne i średnie. Są to okazy krępe, wykonane na dość szerokich wiórkach. Mają formowane w partii przysęczkowej słabo skośne wgięte lub proste półtyłce, strome i wysokie. Występuje u nich (tabl. II ryc. 13) nieraz mikrołuskanie drugiego boku (11 szt.).

5. Półtylczak typu Komornica uszkodzony (tabl. II ryc. 18), różniący się od wyżej opisanych umiejscowieniem półtyłca w wierzchołkowej partii półsurowiaka (1 szt.).

6. Zwykłe tyłczaki (tabl. II ryc. 19—26) zachowane jedynie we fragmentach — stąd nie ma pewności, czy któryś z nich nie jest fragmentem innego zbrojnika lub też półwytworem trójkąta. Mają one tyłce półstrome, rzadziej strome (tabl. II ryc. 25—26). Jeden okaz (tabl. II ryc. 24) posiada mikrołuskanie drugiego boku (8 szt.).

7. Zbrojnik z łuskaną podstawą (tabl. II ryc. 27) wykonany na drobnym wiórku. Podstawa przeczna, łuskana stromo (1 szt.).

8. Zwykły trapez i podobne (?) fragmenty (tabl. II ryc. 28—29, 31) o bokach mało rozwartych i wyprostowanych, stromych i półstromych. Okaz zachowany w całości, ma mikrołuskanie najkrótszego boku (3 szt.).

9. Fragment (tabl. II ryc. 32) zapewne podobnego (?) trapeza, ale z łukiem wgiętym (1 szt.).

10. Fragment (tabl. II ryc. 30) niskiego trapeza, o słabo rozwartych (?), prostych, półstrome łuskanych bokach (1 szt.).

11. Fragmenty półproduktów zbrojników (głównie trójkątów ? tabl. II ryc. 35—43) z zaczątkowymi tyłcami stromymi oraz często z wnękami przysłego źle odbitego odpadka mikrolitycznego (9 szt.).

Następną ważną grupę stanowią narzędzia skrobiące (drapacze i skrobacze). W kolejności przedstawiono drapacze tarnowiańskie, drapacze z łuskanyimi bokami, inne drapacze oraz skrobacze.

1. Drapacz łukowiec (tabl. III ryc. 1) krótki na odłupku. Ma strome i wysokie drapisko, średnio zakolone. Przerobiony na rylec węglowy boczny (drapisko wykorzystane jako łuskowisko) szerokowierzchołkowy o dwu negatywach (1 szt.).

2. Drapacz skośnik wachlarzowaty (tabl. III ryc. 2) na odłupku. Ma średnio zakolone, strome drapisko, wysokie. Przerobiony na rylec węglowy przeczny (wykorzystano drapisko). Ma łuskanie półstrome na jednym z boków (1 szt.).

3. Fragment drapacza podgroszaka (?) krótkiego o drapisku stromym, niskim (tabl. IV ryc. 5). Wykonany na odłupku (1 szt.).

4. Drapacze łukowce z łuskanyim jednym bokiem (tabl. III ryc. 3, 6, 8, 9) wykonane są na szerokich wiórach (tabl. III ryc. 3), na wióroodłupkach (tabl. III ryc. 8, 9), rzadko na odłupkach (tabl. III ryc. 6). Drapiska różnie zakolone półstrome (tabl. III ryc. 8). Boki łuskane półstrome na części swej długości (tabl. III ryc. 3, 8) rzadziej na całej długości (tabl. III ryc. 9) (4 szt.).

5. Drapacz skośnik z łuskanyim jednym bokiem (tabl. III ryc. 5) o prostym drapisku, wykonany na wiórze. Ma strome drapisko, łuskanie boku jest półstrome (1 szt.).

6. Drapacz o przecznym prostym drapisku i łuskanyim jednym boku (tabl. III ryc. 7) wykonany na wiórze. Ma strome drapisko i półstromy bok łuskany (1 szt.).

7. Drapacze łukowce z łuskanyimi dwoma bokami (tabl. IV ryc. 1—3). Wykonane są na wiórach, łuskanie boków półstrome obejmuje całą długość lub część długości boku. Drapiska różnie zakolone, strome i półstrome (3 szt.).

8. Fragment drapacza łukowego (tabl. IV ryc. 4) z łuskanyim bokiem (bokami ?) należący do wyżej opisanych grup 4 lub 7 (1 szt.).

9. Drapacze łukowce (tabl. III ryc. 4, 10) drobne, wykonane na wiórach. Mają półstrome, słabo zakolone drapiska. Złamane duże uszkodzenie (2 szt.).

10. Drapacz „łódkowaty” (tabl. VI ryc. 6) lub rdzeń zaczątkowy (?) stromy, wysoki (1 szt.).

11. Skrobacze, prezentujące spore zróżnicowanie form, mają strome i półstrome, a nieraz płaskie łuskanie, tworzące często zębatą krawędź (tabl. IV ryc. 6—17; tabl. V ryc. 1—5, 6—12; tabl. VI ryc. 4, 8—9). W obecnej chwili trudno podjąć się ich klasyfikacji, tym bardziej, że nie wydaje się, by taka klasyfikacja była konieczna ze względu na międzykulturowy charakter tych narzędzi (27 szt.).

1) Jednoboczne wiórowce i ich fragmenty (tabl. VI ryc. 7; tabl. XVIII ryc. 12—25) retuszowane na całej długości lub tylko na fragmencie, zwykle półstromo, regularnie, nieraz na spód (15 szt.).

2) Dwuboczne wiórowce i ich fragmenty (tabl. VI ryc. 4A; tabl. XVIII ryc. 26—28) łuskane na fragmentach krawędzi, posiadające w miejscu łuskania lekkie przewężenia. Łuskanie jest zwykle półstrome i regularne (5 szt.).

3) Dwuboczne wiórowce i ich fragmenty (tabl. III ryc. 7A) łuskane zwrotnie na części krawędzi, zwykle zębatej. Łuskanie półstrome, nieraz (na spodzie) płaskie, regularne (4 szt.).

1) Mały rozwiertnik drobno zwrotnie łuskany (tabl. V ryc. 5A) o tępych końcach. Łuskanie półstrome, obejmuje prawie całą długość narzędzia (1 szt.).

2) Duży rozwiertnik (tabl. XVIII ryc. 29) łuskany zwrotnie, półstromo. Ma tępy koniec, łuskanie obejmuje tylko niewielką część narzędzia (1 szt.).

3) Szeroki, łuskany prawie dookolnie pazur (tabl. XVIII ryc. 30) o lekko zaznaczonym kolcu i łuskaniu półstromym (1 szt.).

1) Rylec (?) jednak smukły, duży wykonany na podgiętym zatępku łuskanym na obu bokach (1 szt.).

1) Wióry i wiórki mikrołuskane oraz ich fragmenty, nieraz mikrołuskane zwrotnie, nieraz na stronę spodnią. Łuskanie to obejmuje zwykle tylko fragmenty krawędzi i wydaje się być tzw. łusaniem użytkowym (64 szt.).

2) Odłupki łuskane (tabl. VI ryc. 5, 10) i mikrołuskane, amorficzne, niektóre zbliżają się do skrobaczy, lecz ich łuskanie jest zwykle niskie (23 szt.).

Fragmenty nierozpoznanych narzędzi (6 szt.).

RDZENIE, ODPADKI CHARAKTERYSTYCZNE PÓLSUROWIAKI, ODPADKI

R d z e n i e. Jednopiętowe rdzenie do produkcji drobnych wiórow (tabl. VII ryc. 1—5; tabl. VIII ryc. 1—3).

1. Rdzenie stożkowate (tabl. VII ryc. 1, 3, 4), drobne, posiadają pięty zaprawiane, odłupnie dookolne (tabl. VII ryc. 1) lub nie. Okaz z tabl. VII ryc. 4 ma ślady zaprawy boków (3 szt.).

2. Rdzeń podstożkowy (tabl. VII ryc. 2) drobny o zaprawianej pięcie i odłupni dookolnej (1 szt.).

3. Rdzeń podstożkowy (tabl. VIII ryc. 1) o surowej pięcie i odłupni prawie dookolnej. W partii dolnej ma grzebień (1 szt.).

4. Rdzenie deskowate (tabl. VII ryc. 5, VIII ryc. 2) drobne, o zaprawianych piętach i płaskiej (tabl. VIII ryc. 2) lub zakolonej odłupni.

Okaz z tabl. VII ryc. 5 posiada zaprawiany tył, okaz drugi — bok (2 szt.).

5. Rdzeń klockowaty (tabl. VIII ryc. 3) z surową piętą i płaską odłupnią. Ma zaprawiane boki (1 szt.).

Rdzenie jednopiętowe do produkcji dużych wiórów (tabl. VIII ryc. 4—5, VI ryc. 1):

1. Rdzeń stożkowaty (tabl. VIII ryc. 5) ma surową piętę, płaską odłupnię i zaprawiane boki (1 szt.).

2. Rdzenie deskowate (tabl. VIII ryc. 4, VI ryc. 1) o piętach zaprawianych, odłupniach zakolonych (2 szt.).

Rdzenie wiórowo-odłupkowe i odłupkowe (tabl. VIII ryc. 6, VI ryc. 2—3):

1. Rdzeń jednopiętowy wiórowo-odłupkowy podstożkowy (tabl. VIII ryc. 6) z surową piętą i odłupnią zakoloną (1 szt.).

2. Rdzeń wiórowo-odłupkowy ze zmienioną orientacją (tabl. VI ryc. 3) bryłkowaty (1 szt.).

3. Rdzeń zaczątkowy odłupkowy (tabl. VI ryc. 2) (1 szt.).

Odpadki. Wśród odpadków charakterystycznych wymienić można tylko odpadki mikrolityczne (microburin) szczególnie liczne w omawianym inwentarzu. Są to odpadki od produkcji trójkątów i półtylczaków. Wyróżniono tu następujące grupy:

1. Odpadki mikrolityczne przysęczkowe o negatywie skośnym lub wzdłużnym, wnęka ledwo zaznaczona jednym odbiciem lub dobrze widoczna, formowana szeregiem odbić. Występują okazy dość duże, średnie, ale i bardzo małe (tabl. IX ryc. 1—3, 6—7, 9, 11, 15, 18—19, 23—25, 27, 29, 31; tabl. X ryc. 1, 3—8, 11—16, 18—23, 25—31, 33—36; tabl. XI ryc. 3, 9—12, 14—15, 22—25, 27—28, 32—33, 35—36; tabl. XII ryc. 1, 4—6, 8—10, 12—19, 21—24, 26, 29, 32—33; tabl. XIII ryc. 2—5, 8, 17, 19, 22—23, 25, 28—35, 37; tabl. XIV ryc. 2—3, 5, 8—11, 13, 17, 23, 26, 27; tabl. XV ryc. 3, 6—8, 10, 13, 15, 18, 20—21, 23, 26—27, 29; tabl. XVI ryc. 6, 8—10, 14, 16, 18, 21—24, 27—31; tabl. XVII ryc. 3—10, 14—17, 20—28, 30; tabl. XVIII ryc. 3—7, 9) — (173 szt.).

2. Odpadki mikrolityczne przysęczkowe o negatywie poprzecznym (nieprawidłowe), pozostałe cechy jak wyżej (tabl. IX ryc. 8, 10, 12, 14, 17, 20, 26, 30; tabl. X ryc. 9—10, 32; tabl. XI ryc. 4, 18, 26, 29, 37; tabl. XII ryc. 7, 25, 27—28, 30, 35; tabl. XIII ryc. 6, 36; tabl. XIV ryc. 15; tabl. XV ryc. 14, 24; tabl. XVI ryc. 20; tabl. XVII ryc. 1—2, 12—13; tabl. XVIII ryc. 10) — (35 szt.).

3. Odpadki mikrolityczne przysęczkowe o negatywie przedłużającym wnękę (nieprawidłowe), pozostałe cechy jak Nr 1 (tabl. XI ryc. 19—21; tabl. XIII ryc. 1, 24; tabl. XVI ryc. 15) — (6 szt.).

4. Odpadki mikrolityczne wierzchołkowe o negatywie skośnym lub

wzdłużnym, pozostałe cechy jak Nr 1 (tabl. IX ryc. 4—5, 32—33; tabl. X ryc. 2, 17; tabl. XI ryc. 1—2, 5, 7—8, 13, 16—17, 31, 34; tabl. XII ryc. 2—3, 11, 20, 31, 34; tabl. XIII ryc. 10—16, 20, 27; tabl. XIV ryc. 1, 4, 6—7, 16, 18—19, 21—22, 24, 28—31; tabl. XV ryc. 1—2, 4—5, 9, 11—12, 16, 22, 25; tabl. XVI ryc. 1, 3, 7, 12—13, 17, 19, 25; tabl. XVII ryc. 29; tabl. XVIII ryc. 2) — (69 szt.).

5. Odpadki mikrolityczne wierzchołkowe o negatywie poprzecznym (nieprawidłowe), pozostałe cechy jak Nr 4 (tabl. IX ryc. 21, 28; tabl. X ryc. 24; tabl. XI ryc. 30; tabl. XIII ryc. 21; tabl. XIV ryc. 14, 25; tabl. XV ryc. 17, 19, 28; XVI ryc. 2, 4—5, 26; XVII ryc. 18—19; tabl. XVIII ryc. 1, 8, 11) — (21 szt.).

6. Odpadki mikrolityczne wierzchołkowe z negatywem przedłużającym wnękę (nieprawidłowe), pozostałe cechy jak Nr 4 (tabl. XIII ryc. 18; tabl. XVII ryc. 11) — (2 szt.).

7. Odpadki mikrolityczne specjalne (microburin Krukowski: tabl. IX ryc. 16; tabl. XI ryc. 6; XIII ryc. 7, 9?, 26; tabl. XIV ryc. 12?, 20?; tabl. XVI ryc. 11) — (8 szt.).

Półsurowiaki². W tej grupie zabytków umieścić należy w zasadzie tylko wióry i wiórki, natomiast stanowisko nie dostarczyło odłupków, które można by uznać za półsurowiaki.

1. Wióry całe (długość ponad 25 mm) o krawędziach zwykle równoległych, sęczkach wyraźnych lecz płaskich, zwykle lekko podgięte. (Por. niżej tabl.) — (16 szt.).

2. Wiórki całe (długość poniżej 25 mm) podobne do wiórów, lecz mniejsze (por. niżej tab.) — (76 szt.).

ZESTAWIENIE ROZMIARÓW WIÓRÓW I WIÓRKÓW

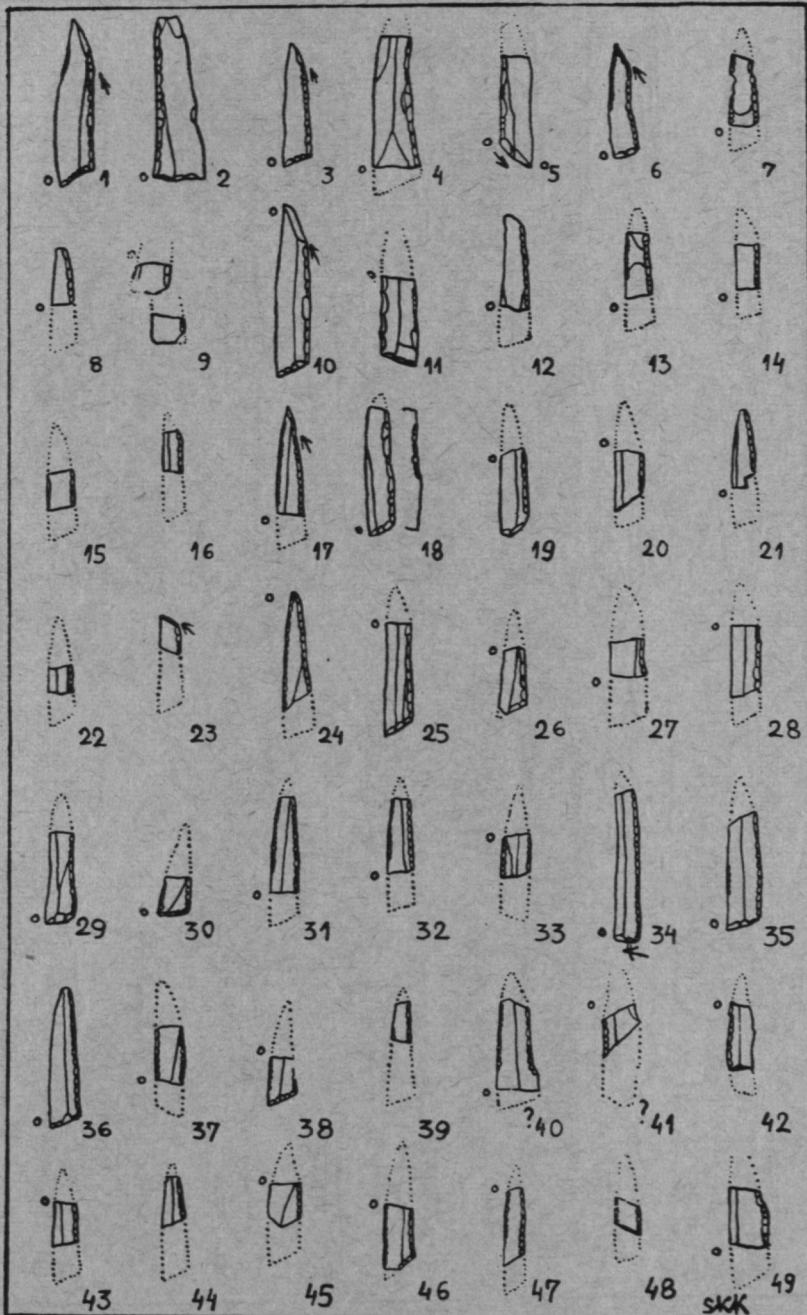
Szerokości	długości						
	10—15 mm	16—20 mm	21—25 mm	26—30 mm	31—35 mm	36—40 mm	41—50 mm
do 6 mm	23,9%	12%	3,2%	—	—	—	—
6—9 mm	3,9%	20,7%	19,6%	9,8%	1%	—	—
9—12 mm	—	—	1%	1%	1%	—	—
12—15 mm	—	—	—	—	—	—	2,1%
15—18 mm	—	—	—	—	—	1%	—

3. Większe fragmenty wiórów jak wyżej opisane — (43 szt.).

4. Większe fragmenty wiórków jak wyżej opisane — (375 szt.).

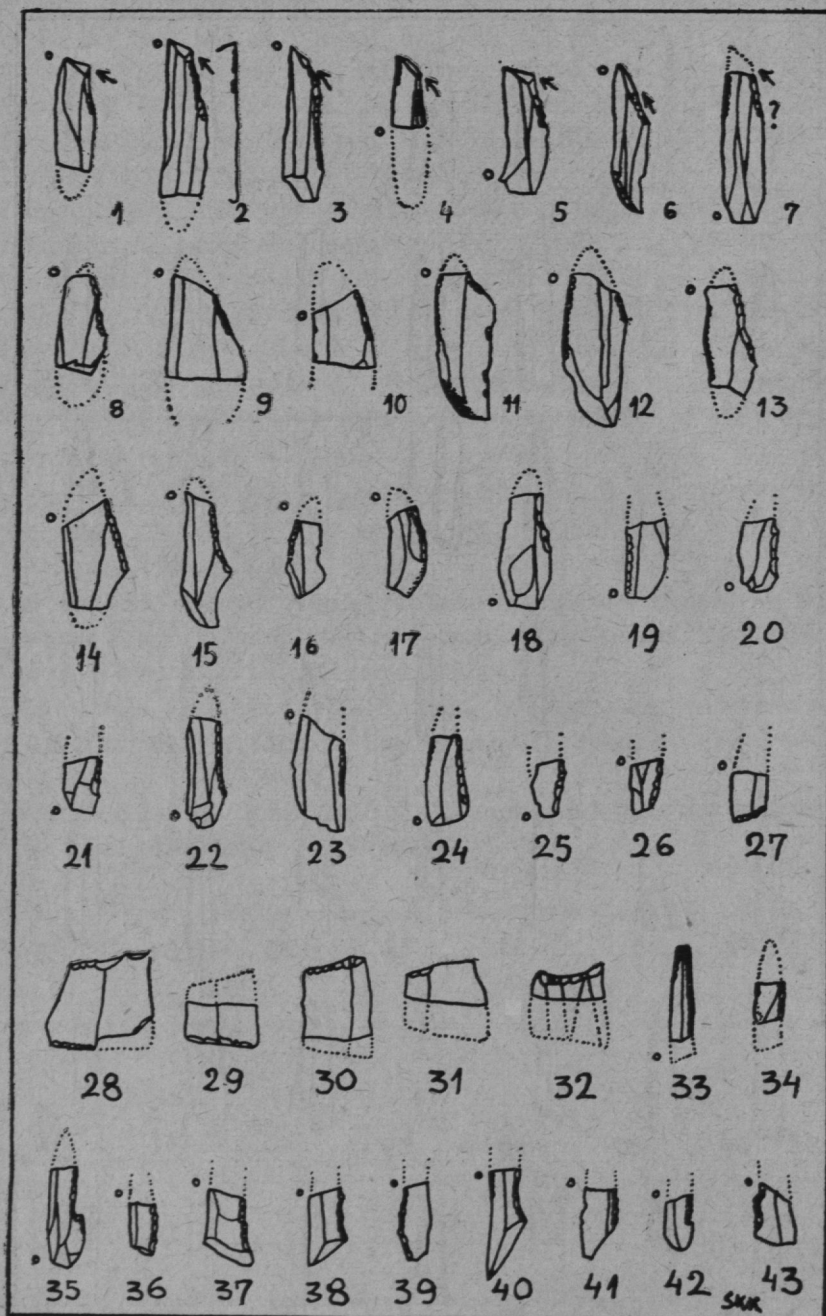
² Nie uwzględniono tu kilkuset okazów półsurowiaków i odpadków ze skupiska A znajdujących się w Muzeum Regionalnym w Kolbuszowej.

TABLICA I

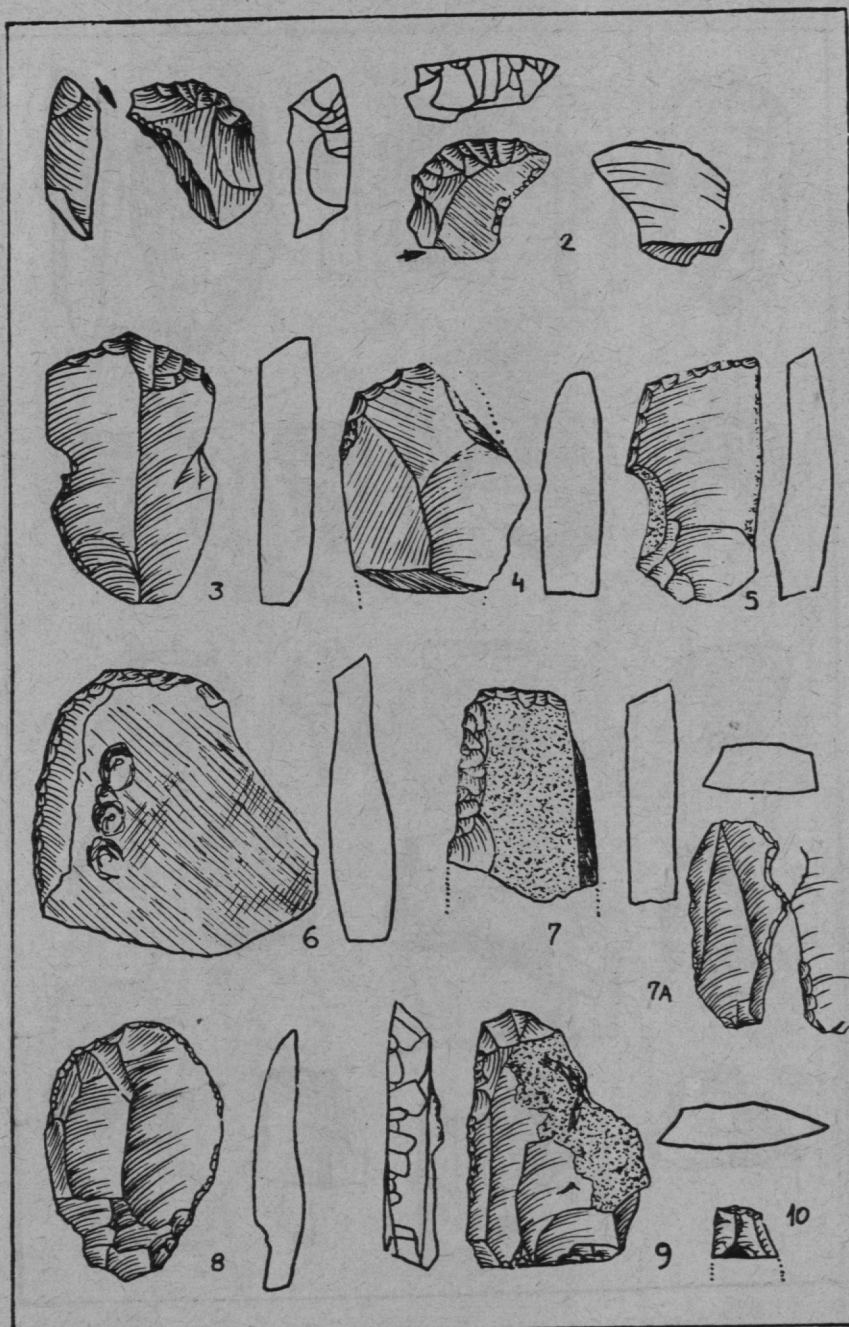
Płazówka II, pow. Kolbuszowa, 1—4 — skupisko A, 5—9, 29—33 — krzemnica 1, 10—17, 34—41 — krzemnica 2, 18—23, 42—48 — krzemnica 3, 24—27, 49 — układ bezkrzmicowy, 28 — południowa część stanowiska. Wszystkie rysunki na tablicach w.n.

TABLICA II

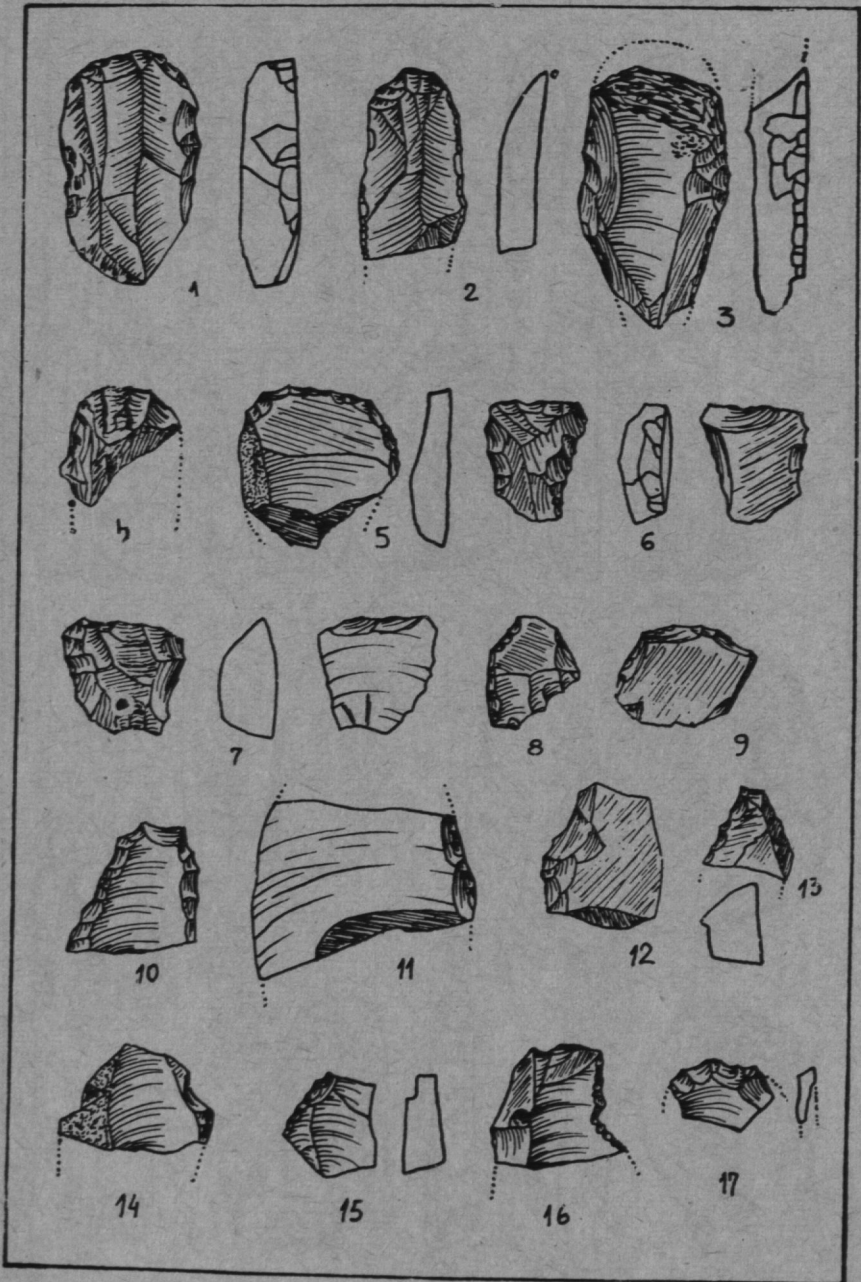
Plazówka II, pow. Kolbuszowa, 15, 19 — skupisko A, 1, 8—9, 16, 20—21, 28—30, 35—36, 43 — krzemnica 1, 2—3, 10—12, 18, 23, 26, 31—32, 37 — krzemnica 2, 4, 13, 17, 22, 24—25, 27, 38—42 — krzemnica 3, 5—7, 33—34 — południowa część stanowiska, 14 — układ bezkrzemnicowy.

TABLICA III

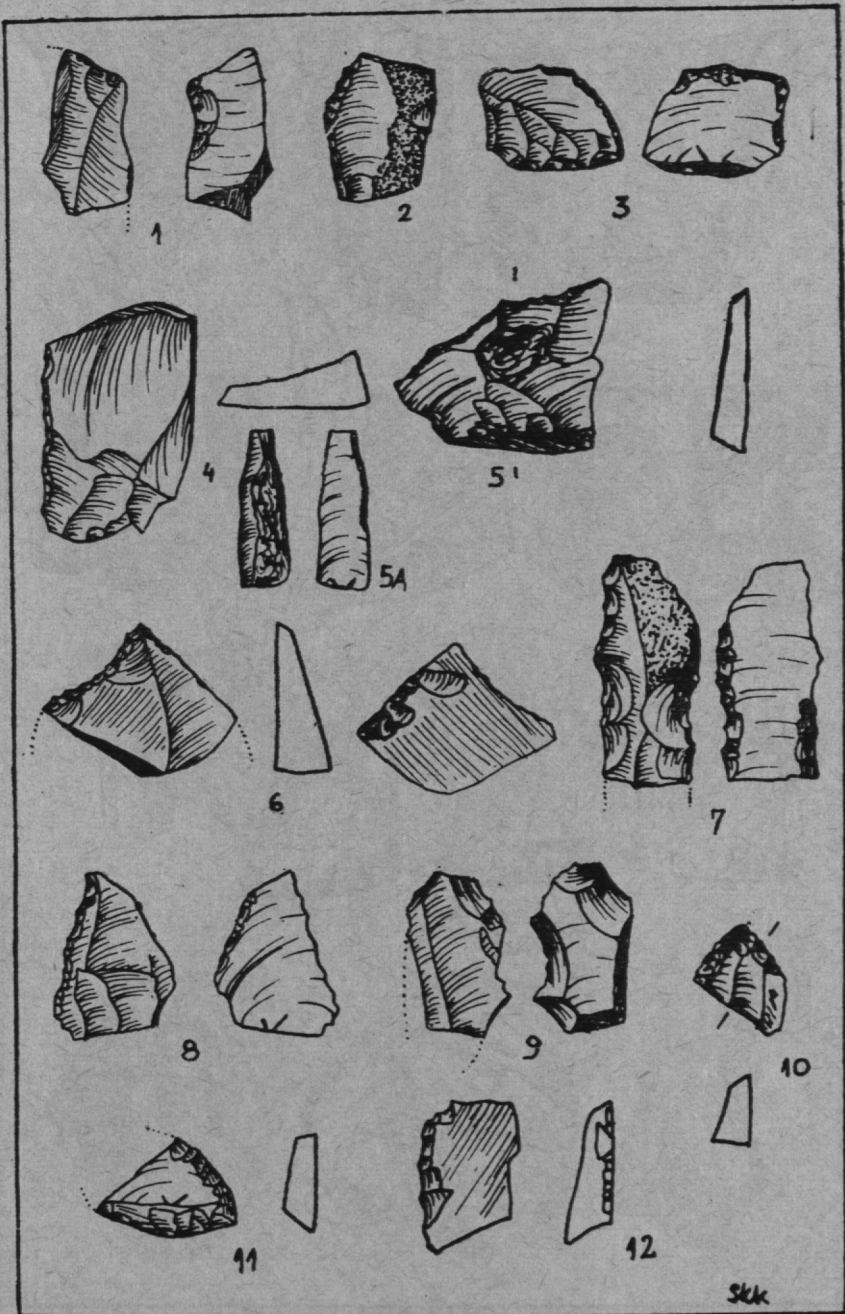
Plazówka II, pow. Kolbuszowa, 3-7 — skupisko A, 1-2, 8-9 — krzemnica 1, 7 A,
10 — krzemnica 3.

TABLICA IV

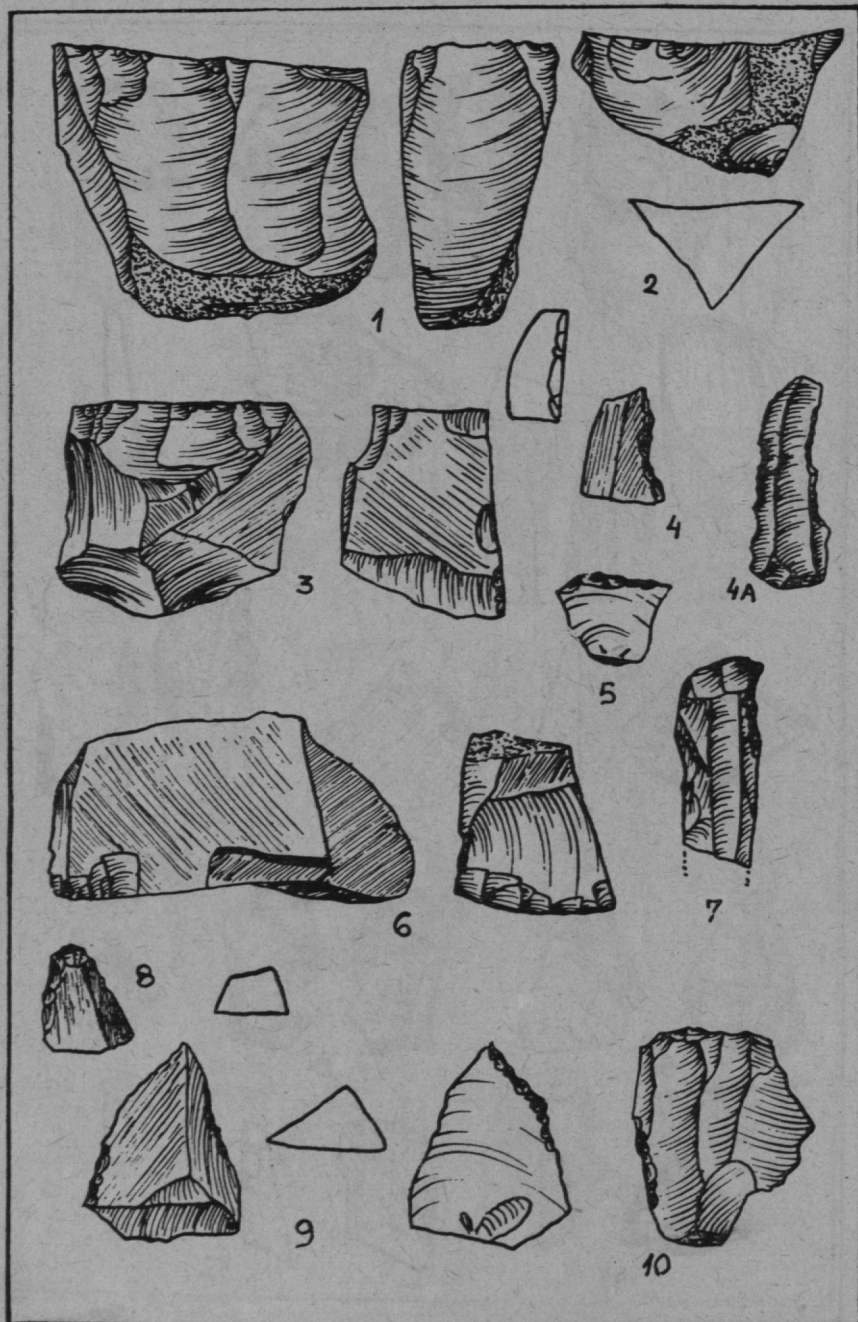
Płazówka II, pow. Kolbuszowa, 5, 10—11 — skupisko A, 6—9, 12, 15—17 — krzemnica 1, 1—2, 14 — krzemnica 2, 3 — krzemnica 3, 4 — południowa część stanowiska.

TABLICA V

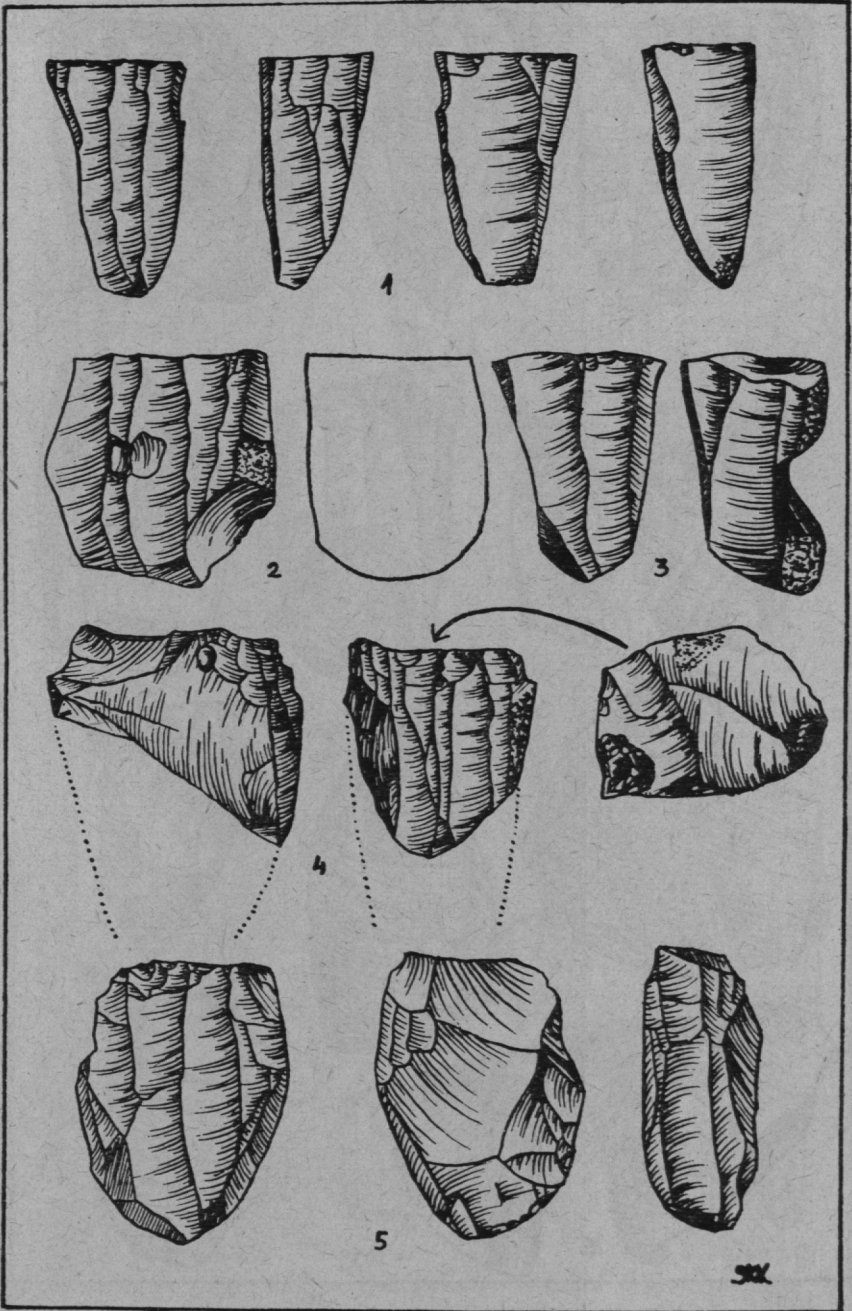
Płazówka II, pow. Kolbuszowa, 5 A — skupisko A, 1, 4 — krzemnica 1, 2—3 — krzemnica 2, 5 — krzemnica 3, 6—12 — południowa część stanowiska.

TABLICA VI

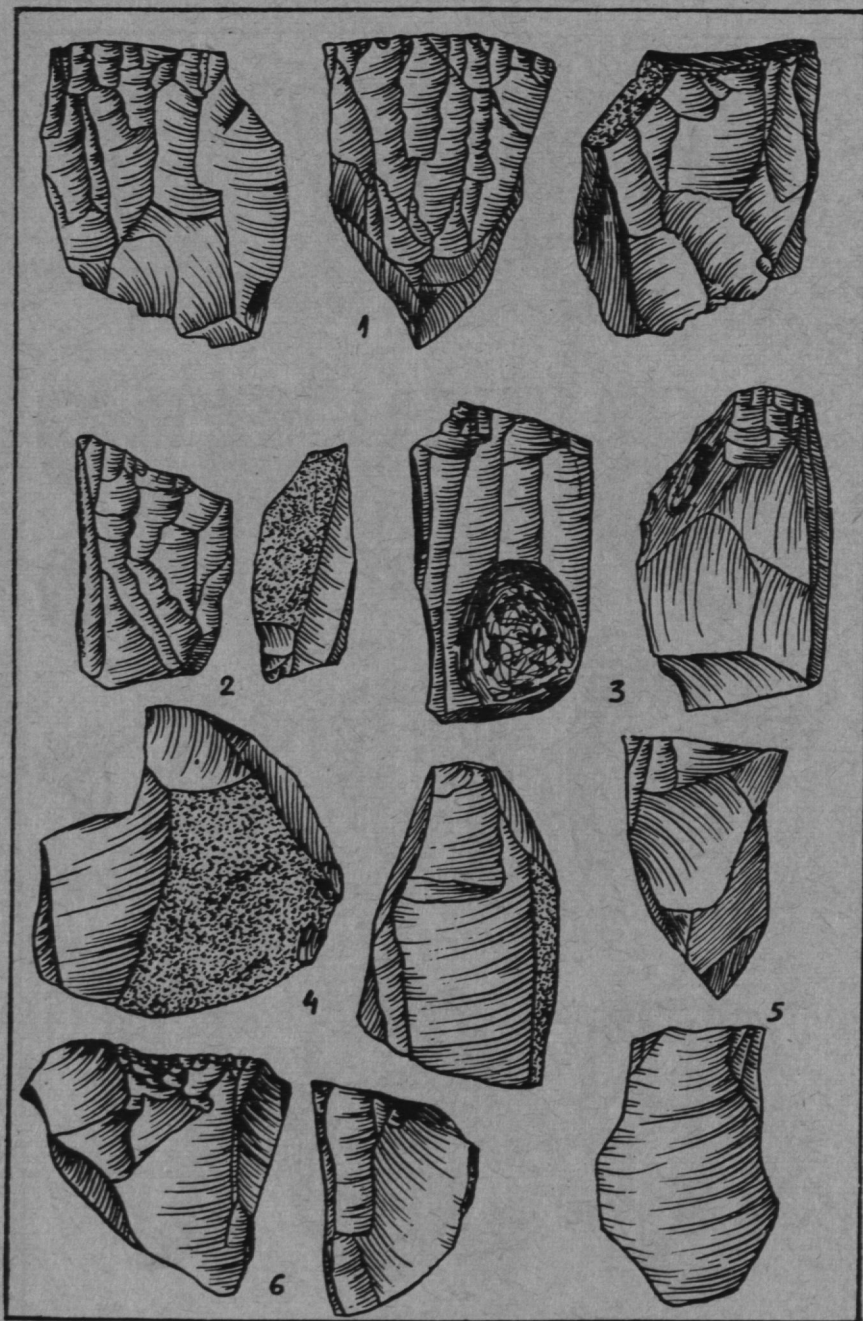
Plazówka II, pow. Kołbuszowa, 1—3, 5, 10 — skupisko A, 4, 7 — krzemnica 1, 4 A —
krzemnica 2, 6, 8—9 — południowa część stanowiska.

TABLICA VII

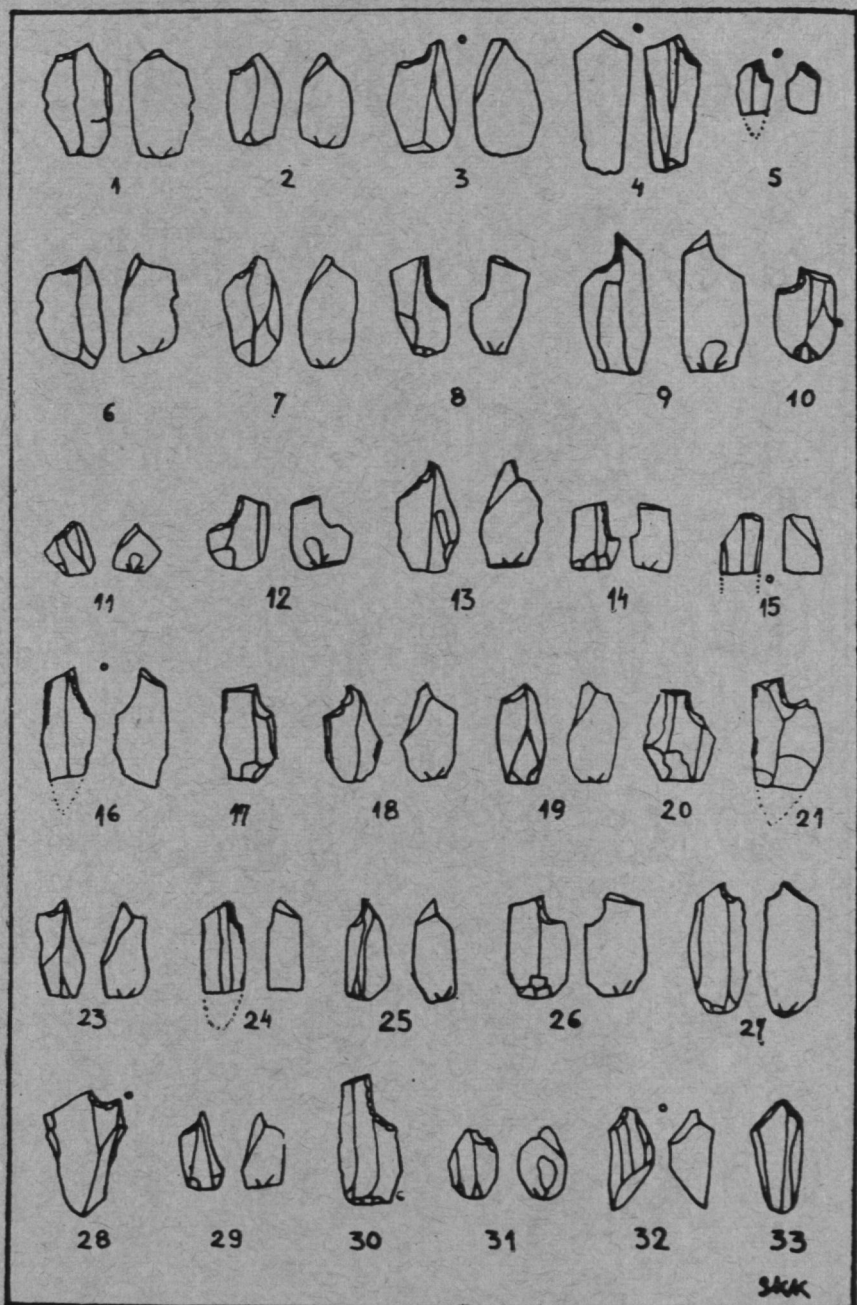
Plazówka II, pow. Kolbuszowa, 1—3 — skupisko A, 4—5 — krzemnica 1.

TABLICA VIII

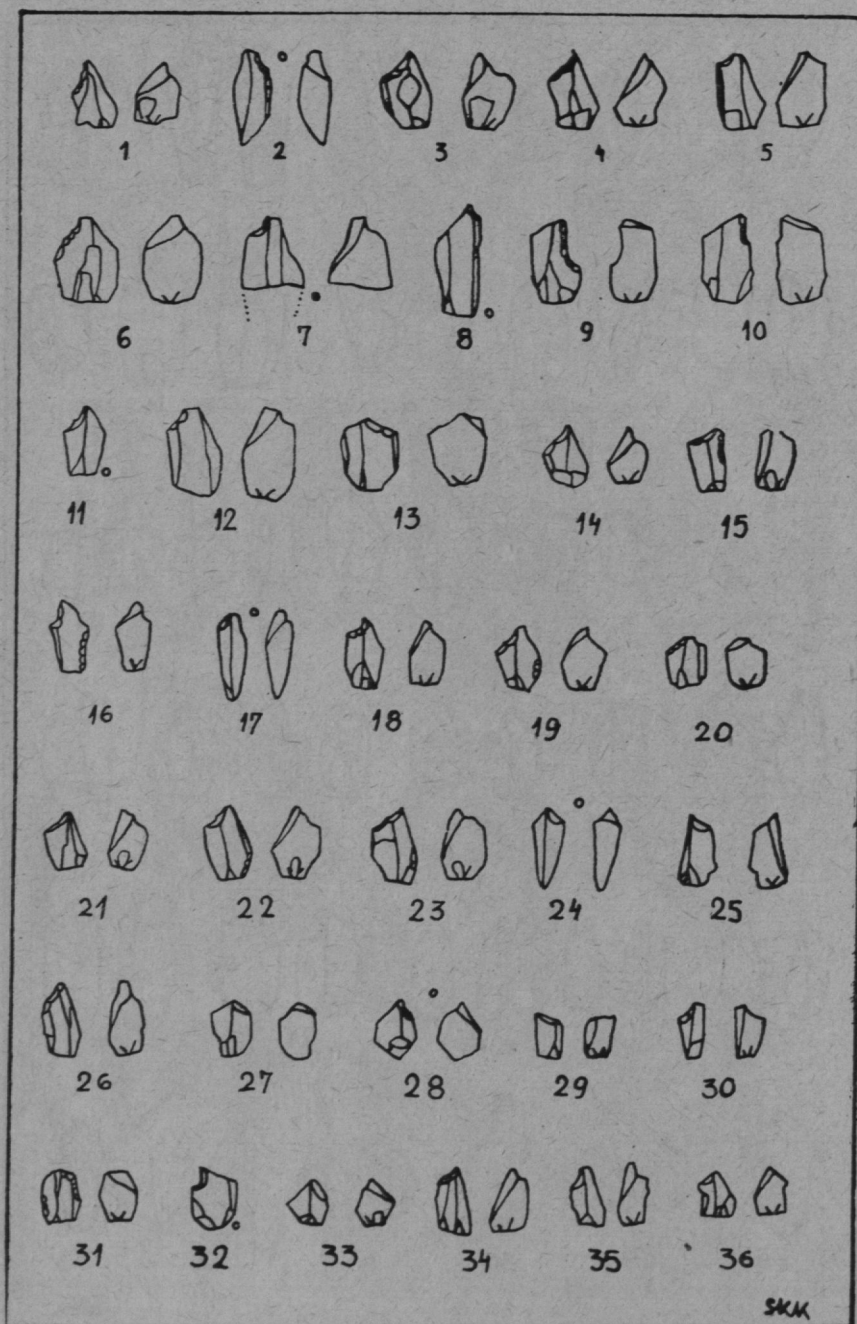

Płazówka II, pow. Kolbuszowa, 4—6 — skupisko A, 1—2 — krzemnica 3, 3 — południowa część stanowiska.

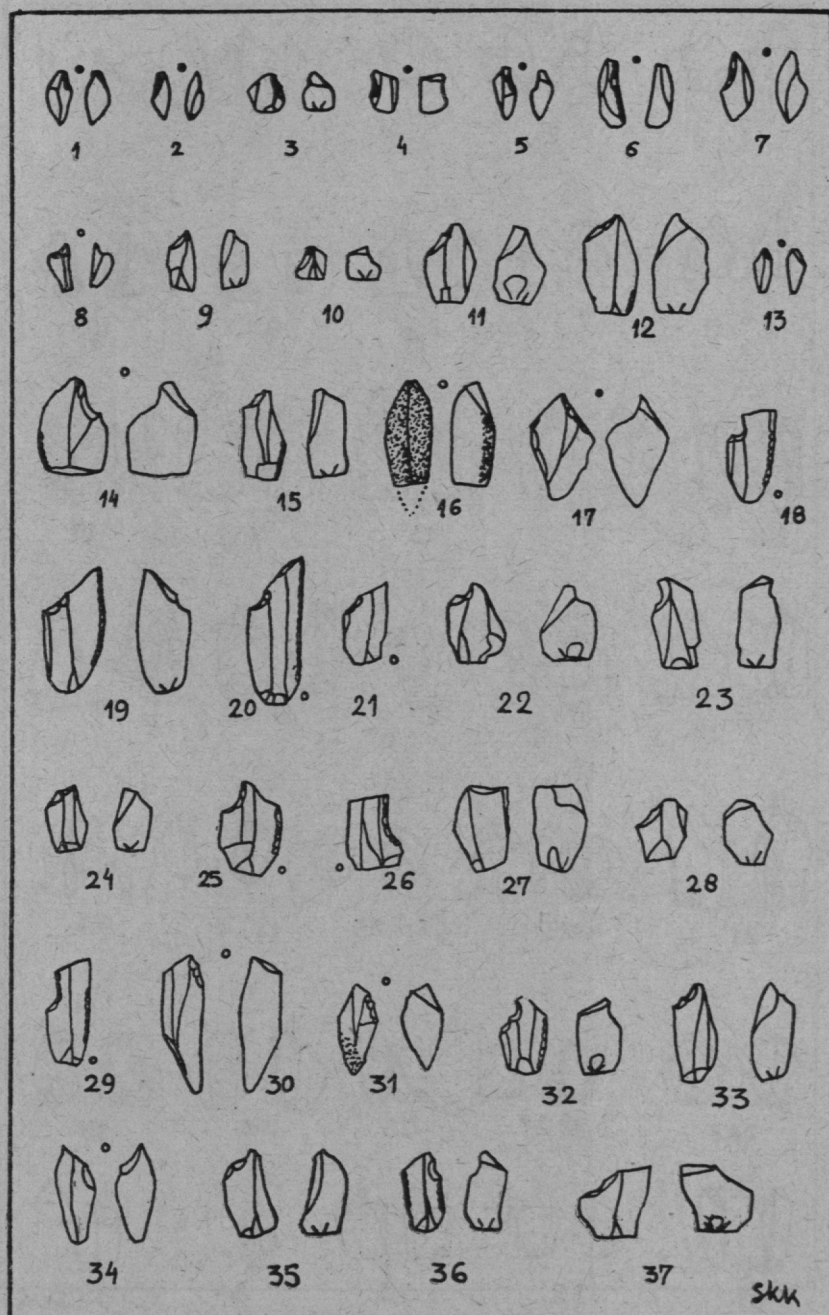
TABLICA IX

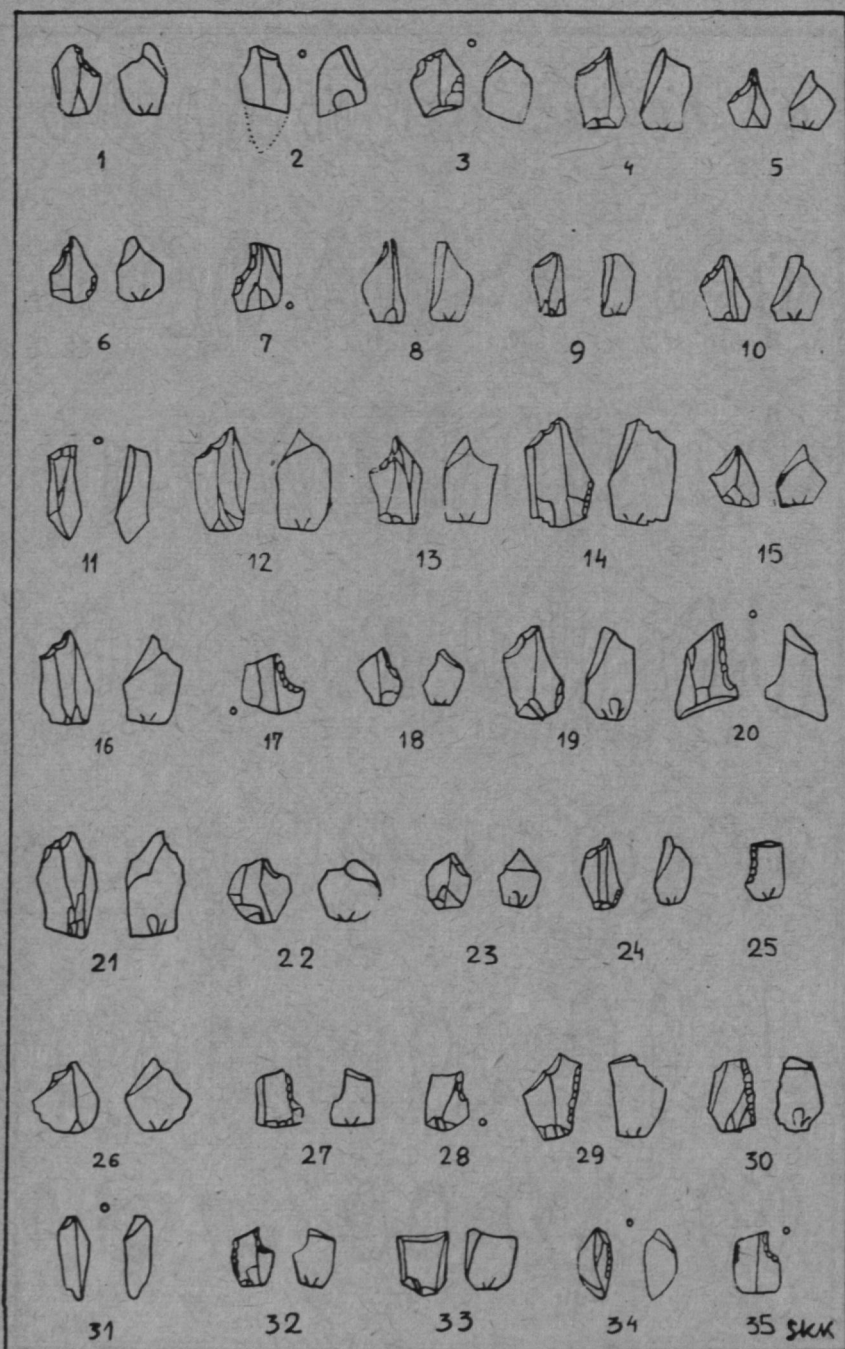
TABLICA X

TABLICA XI

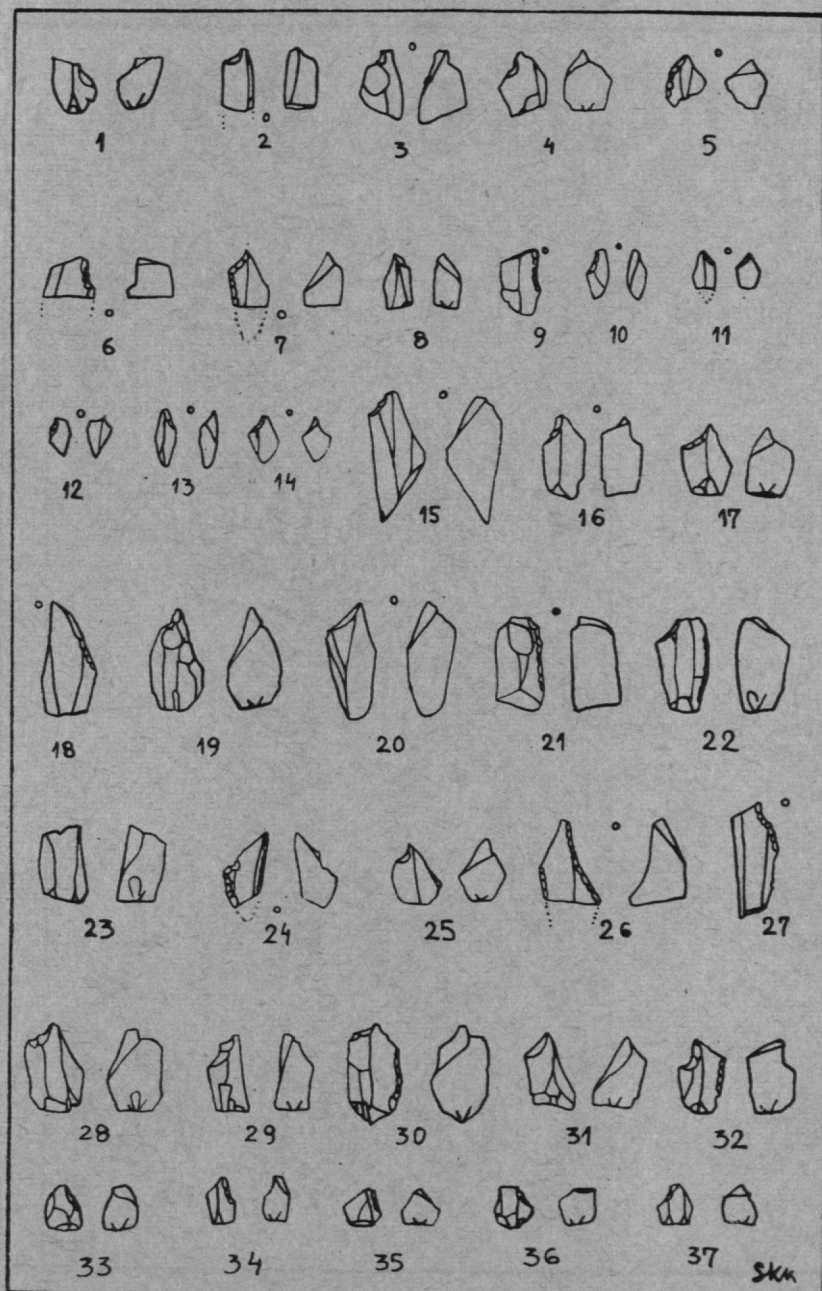

TABLICA XII

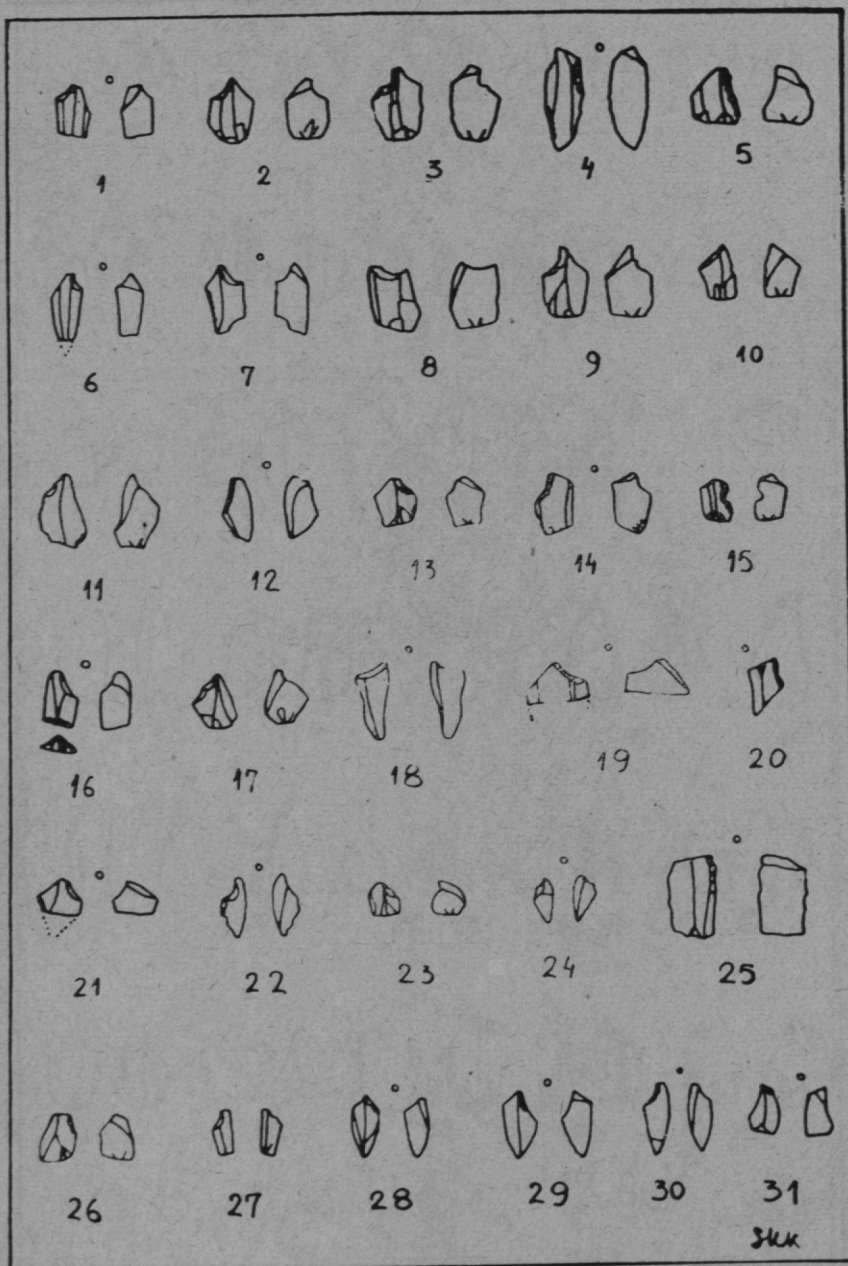
Piłazówka II, pow. Kolbuszowa, 1—35 — krzemnica 2.

TABLICA XIII

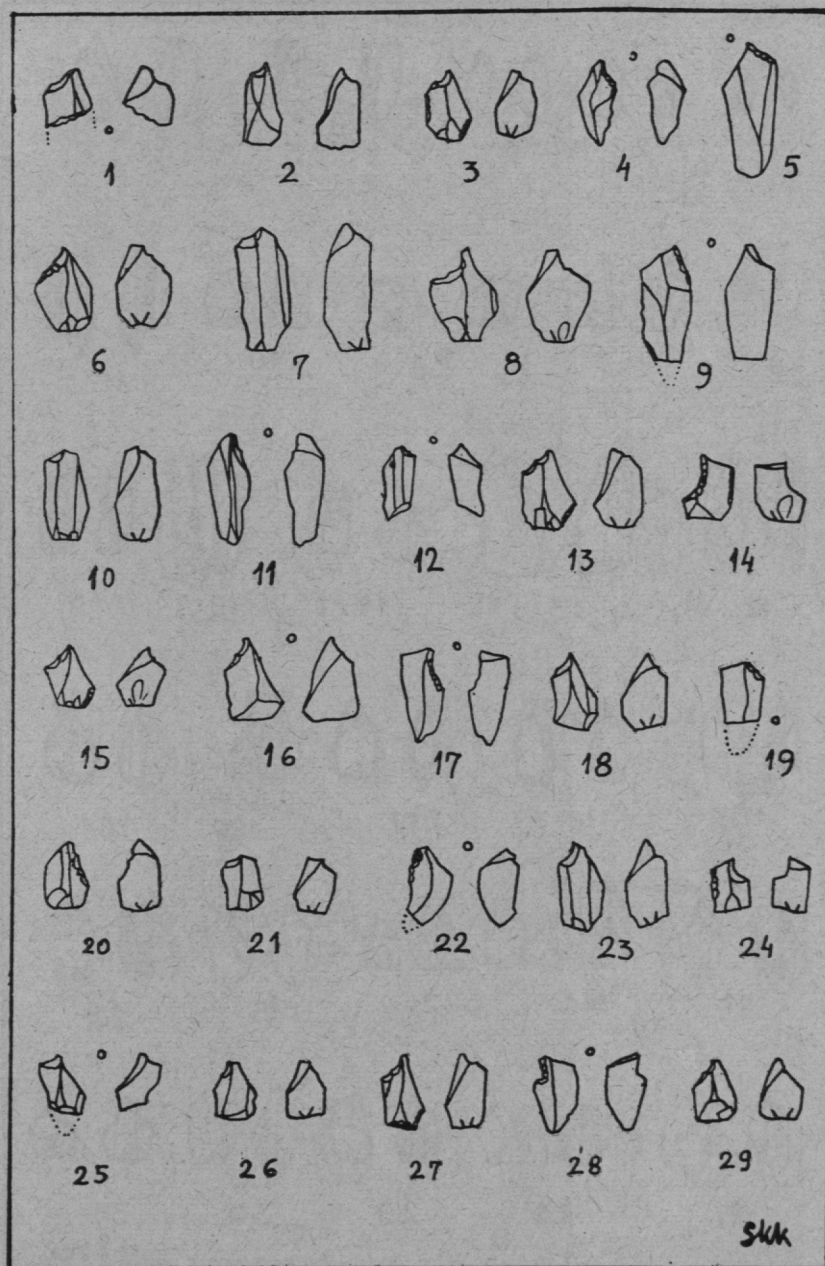

Płazówka II, pow. Kolbuszowa, 1—14 — krzemnica 2, 15—37 — krzemnica 3.

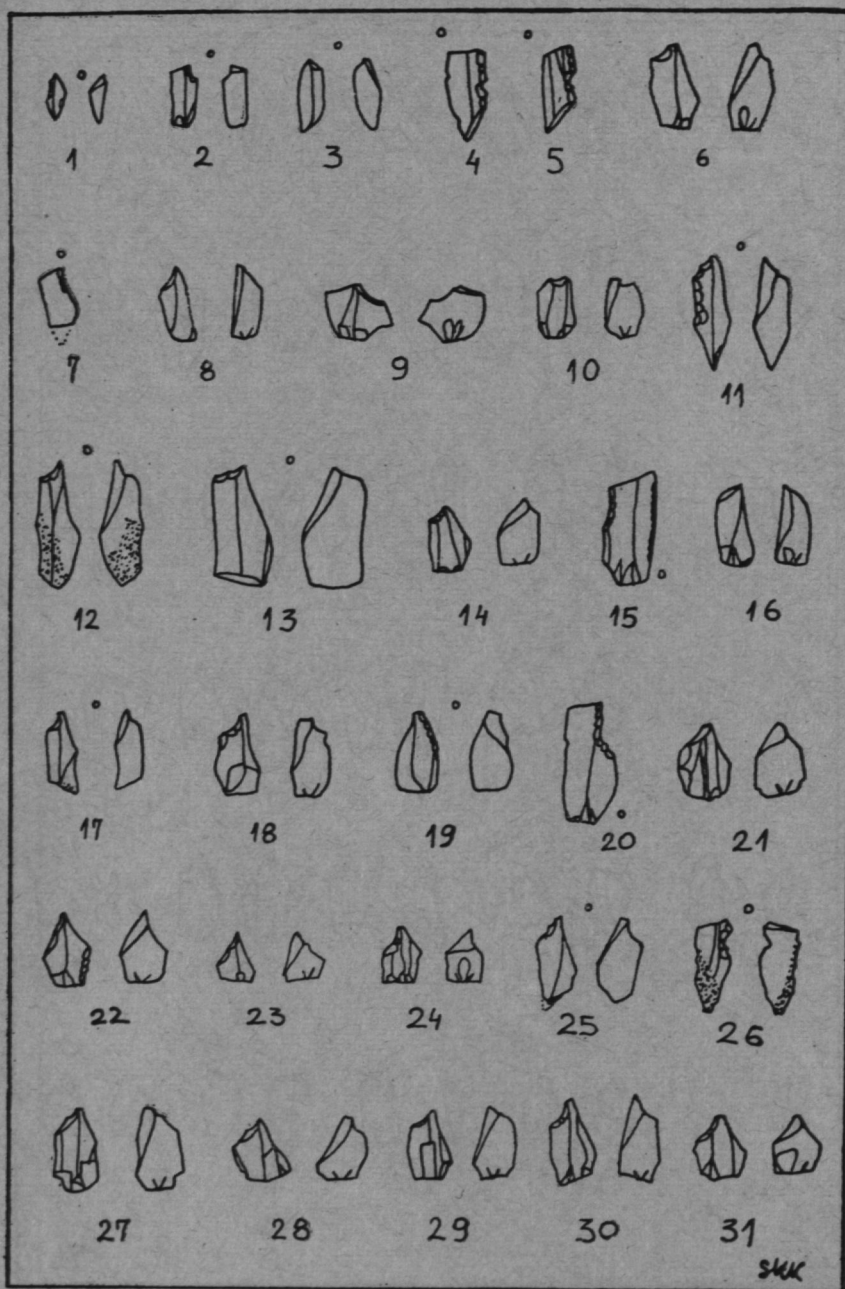
TABLICA XIV

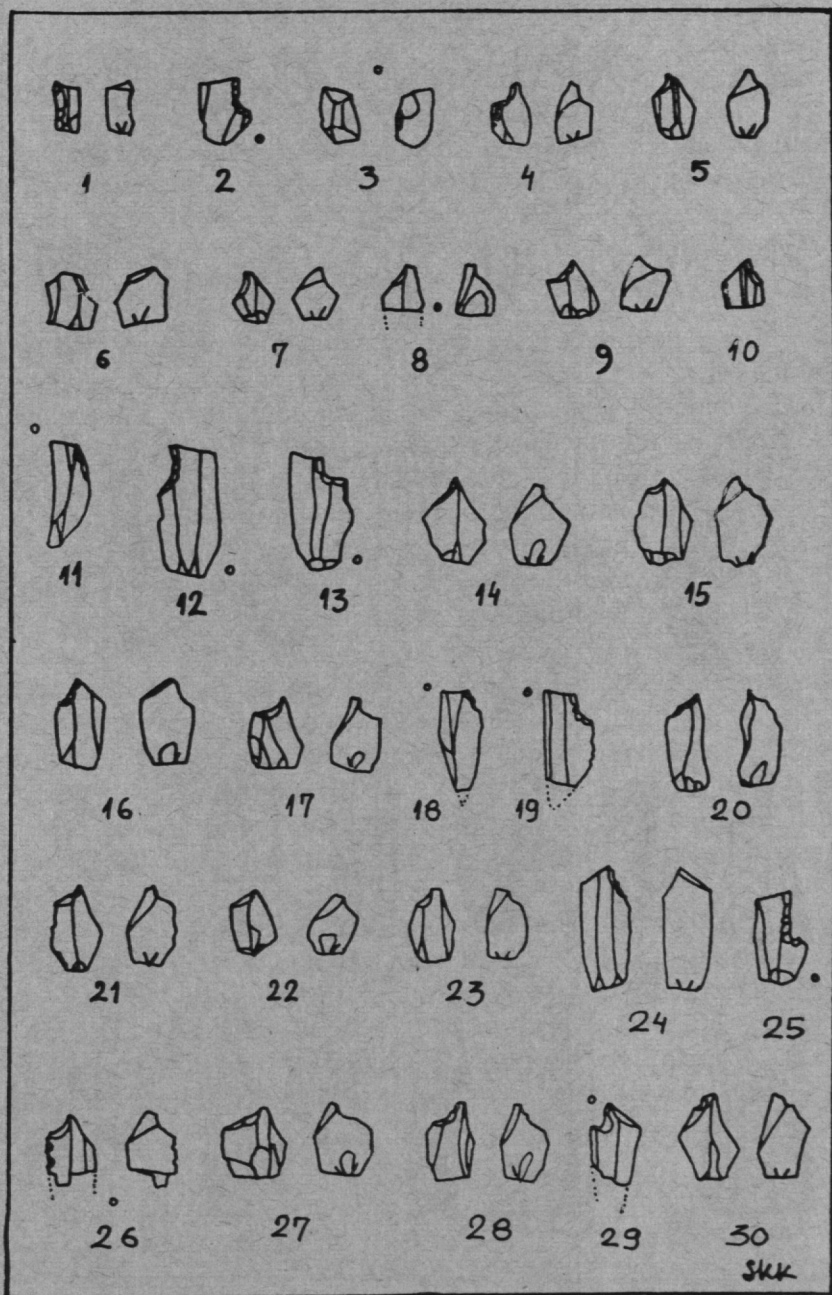
TABLICA XV

TABLICA XVI

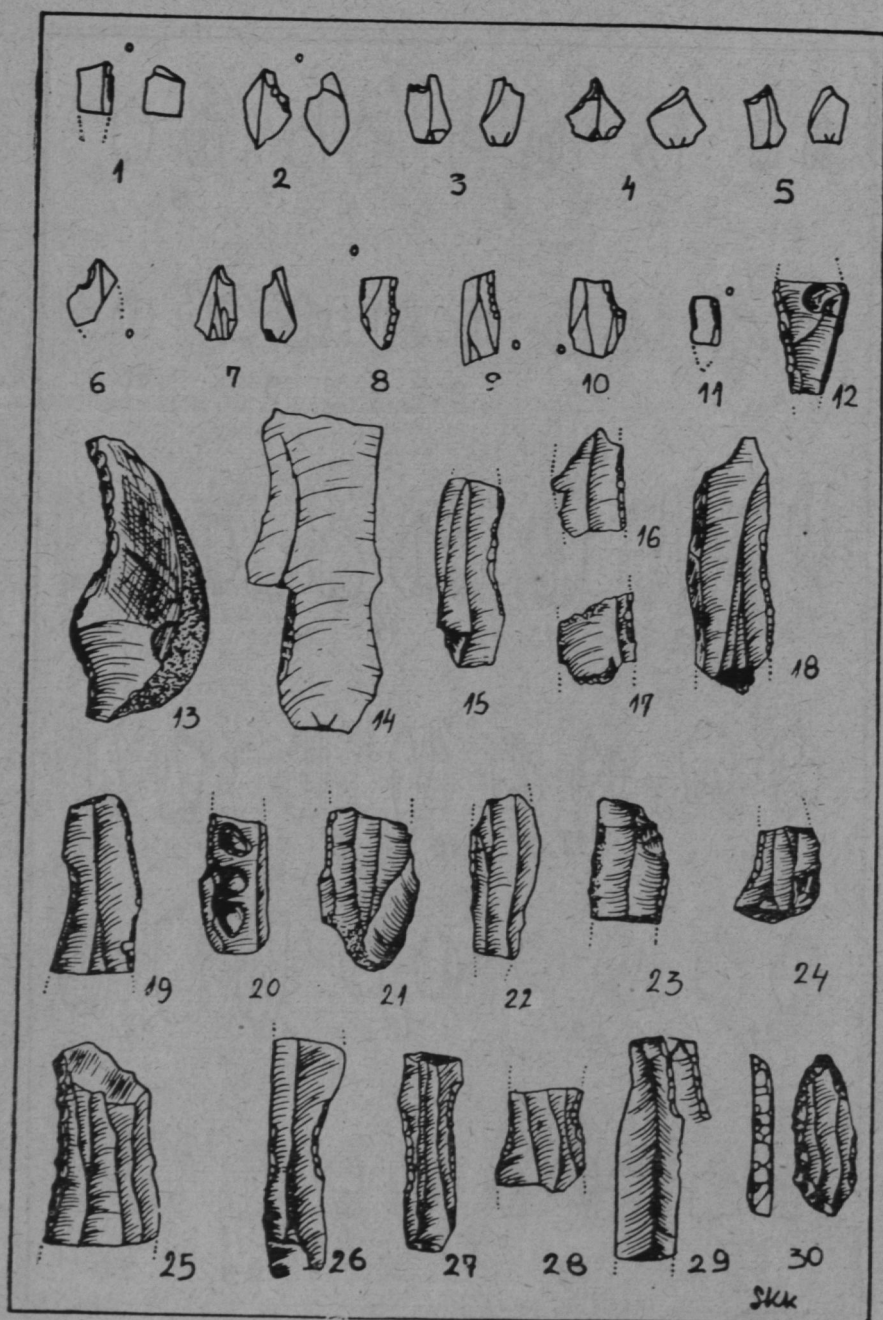

TABLICA XVII

Plażówka II, pow. Kolbuszowa, 1—11 — układ bezkrzemnicowy, 12—30 — południowa część stanowiska.

TABLICA XVIII

Plazówka II, pow. Kolbuszowa, 13—14, 26—27 — skupisko A, 11, 15—17, 21, 28 — krzemnica 1, 12, 19—20, 29 — krzemnica 2, 18, 22—24, 30 — krzemnica 3, 1—10, 25 — południowa część stanowiska.

Odpadki. Do grupy tej zaliczono odpadki z obróbki rdzenia, odpadki produkcyjne, zniszczone (przegrzane) fragmenty krzemienia, okrzeski, drobne fragmenty wiórów i inne; stanowią one liczną grupę — (3133 szt.).

Na stanowisku przeważa surowiec świeciechowski, nad licznie reprezentowanym czekoladowym i słabo zaznaczonymi innymi.

Należy też wspomnieć o znalezieniu na terenie wykopu płaskiej płytki kwarcytowej, będącej zapewne podkładką przy obróbce rdzeni (?).

KWESTIA PRZYNALEŻNOŚCI KULTUROWEJ

Płazówka II dostarczyła typowego inwentarza kultury pieńkowskiej. Wskazywałem już na to w innej pracy³. Ponieważ w tym samym tomie „Światowita” zamieszczono moje opracowanie wspomnianej kultury oraz materiały A. Jury i J. Trzeciakowskiego z innych stanowisk tej kultury, niniejsze uwagi skracam do minimum.

Inwentarz z Płazówki znajduje swe najbliższe analogie w zespołach ze Świdrów Wielkich—Małych, uroczysko „Pieńki”, pow. Otwock⁴, Czernichowa I (skupiska 1 i 2), pow. Kraków⁵ oraz Holendrów Brzezińskich I, pow. Konin⁶. Zbieżności ze wspomnianymi zespołami dotyczą zarówno faktu występowania tych samych typów narzędzi, jak też stosunków procentowych między tymi typami. Zbieżności wreszcie dadzą się obserwować w technice krzemieniarskiej.

Typologiczne podobieństwo Płazówki i cytowanych zespołów wyraża się w następujących faktach:

1. Stała obecność w grupie zbrojników drobnych trójkątów pieńkowskich, półtylczaków pieńkowskich, półtylczaków Komornica, różnych tylczaków.

Z pojedynczych okazów występujących tylko w części wymienionych zespołów wymienić należy zbrojniki z łuskaną podstawą (Płazówka i Holendry Brzezińskie), trapezy (Płazówka i Czernichów), tylczak Stawinoga (Holendry Brzezińskie).

2. W grupie narzędzi skrobiących (w „Pieńkach” grupa ta prawie się nie zachowała) zbieżności dotyczą przede wszystkim charaktery-

³ S. K. Kozłowski, *Z problematyki...*, o. c., s. 168—170; tenże, *Niektóre uwagi o polskim mezolicie*, „II Konferencja poświęcona problematyce prahistorii pleistocenu i wczesnego holocenu Polski, Warszawa 3—5.V.1965”, s. 46—49.

⁴ S. Krukowski, *Kronika Konserwatora Zabytków Przedhistorycznych Okręgu Kieleckiego za rok 1924*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. 10, 1929, s. 243—244.

⁵ Por. artykuł S. K. Kozłowskiego w tym tomie „Światowita”.

⁶ Por. artykuł J. Trzeciakowskiego w tym tomie „Światowita”.

stycznych drapaczy z łuskanymi bokami oraz drobnych skrobaczy odłupkowych. Natomiast zawsze nieliczne drapacze tarnowiańskie nie wystąpiły w Czernichowie (może z powodu ogólnego ubóstwa inwentarza).

3. Nieliczne rylce, w Płazówce w dwu wypadkach wykonane na drapaczach, nie wystąpiły w „Pieńkach” (może z powodu zdekompletowania zbiorów?) oraz w ubogim Czernichowie.

Dane statystyczne jakich dostarczają zespoły Płazówki i analogiczne, wyraźnie zbliżają je do siebie (por. dokładne dane w pracy o kulturze pieńkowskiej w tym tomie). Wymienić tu należy dość duże zbieżności procentowe (w ramach grupy zbrojników) zawsze licznych trójkątów pieńkowskich, mniej licznych półtylczaków Komornica i półtylczaków pieńkowskich. Wśród narzędzi skrobiących skrobacze raczej lekko przeważają, a tylko Czernichów prezentuje sytuację odmienną, być może spowodowaną błędem statystycznym (mała seria statystyczna).

Zbieżności techniczne Płazówki i powołanych zespołów zaznaczają się następująco:

1. W zespołach występuje szczególnie duża ilość odpadków mikrolitycznych, zawsze liczniejszych od zbrojników.
2. We wszystkich zespołach pokrój rdzeni i półsurowiaków (liczne wiórki) jest podobny.

CHRONOLOGIA

Chronologia zespołu z Płazówki II jest, jak się wydaje, dość oczywista. Jeśli przyjąć schemat chronologiczny, który zaproponowałem w jednej z prac⁷, wskaźniki procentowe skrobaczy (około 63%) oraz trapezów (około 6%) jednoznacznie datują stanowisko na pierwszą fazę górnego mezolitu, czyli na początek okresu atlantyckiego. Zapewne podobna będzie chronologia zespołu z Czernichowa I, natomiast zespoły z „Pieńków” i Holendrów Brzezińskich I, ze względu na brak trapezów są zapewne nieco starsze.

Stanowisko Płazówka II, pow. Kolbuszowa dostarczyło więc oryginalnego i bogatego inwentarza kultury pieńkowskiej, którą omawia osobna praca zamieszczona w tym samym tomie.

⁷ S. K. Kozłowski, *O podziale chronologicznym polskiego mezolitu. Z problematyki polskiego mezolitu*, cz. 2 (w druku).

MATÉRIAUX MÉSOLITHIQUES PROVENANT DE LA STATION
DE PŁAZÓWKA II, DISTRICT DE KOLBUSZOWA

Résumé

La station de Płazówka II, district de Kolbuszowa, est située sur une terrasse fluviale sablonneuse. Les matériaux préhistoriques y sont apparus en forme de plusieurs ensembles, partiellement mis à découvert par suite de déflation. En 1963, on a fouillé cet endroit sous les auspices de l'Université de Varsovie.

L'inventaire mésolithique de la station de Płazówka II est le suivant:

1. petits triangles scalènes, en deux variantes (pl. I fig. 1—49 et pl. II fig. 33, 34), formés en technique de microburin;
2. lamelles tronquées de type de Pieńki, formées en technique de microburin (pl. II fig. 1—7);
3. lamelles tronquées de type Komornica, identiques aux pointes dites „Zonhoven Spitzen” (pl. II fig. 8—18);
4. lamelles à dos (pl. II, fig. 19—26), dont quelques-unes sont une ébauche de triangle;
5. un microlithe à base retouchée (pl. II fig. 27);
6. trapèzes (pl. II fig. 28—32);
7. grattoirs retouchés sur un bord, ou sur les deux (pl. III fig. 3, 5—9 et pl. IV fig. 1—4);
8. grattoirs courts de type tarnovien (pl. III fig. 1, 2 et pl. IV fig. 5), identiques aux formes du Paléolithique final;
9. grattoirs ordinaires (pl. III fig. 4, 10);
10. un grattoir caréné (pl. VI fig. 6);
11. grattoirs irréguliers, caractéristiques pour les phases plus récentes du Mésolithique de la Pologne (pl. IV fig. 6—17, pl. V fig. 1—5 et pl. VI fig. 4, 8, 9);
12. lames retouchées (pl. VI fig. 4, 7 et pl. XVIII fig. 12—28);
13. perçoirs (pl. V fig. 5-A et pl. XVIII fig. 29);
14. un burin;
15. lamelles et éclats microretouchés;
16. nucléi (pl. VII fig. 1—5 et pl. VIII fig. 1—5);
17. microburins (pl. IX—XVIII).

Cet ensemble appartient à la civilisation de Pieńki, distinguée et identifiée par l'auteur comme civilisation à part: l'ensemble de Płazówka II est très rapproché des matériaux découverts par M. S. Krukowski dans le lieu-dit de Pieńki, dans le terrain de la localité de Świdry Wielkie—Małe, district d'Otwock. Étant donné le nombre exigü de trapèzes, et la prédominance peu accentuée des grattoirs irréguliers qui ne dépassent que peu en nombre les réguliers, on doit dater l'ensemble de Płazówka II du début de la période atlantique.